

—

De rover Robert Walser

Leve de school!

Onderstaande tekst is een fragment uit *Der räuber*, een roman die de Zwitserse schrijver Robert Walser (1878-1956) in 1925 schreef maar die slechts in 1972 werd gepubliceerd. J.M. Coetzee schrijft terecht dat deze roman, indien hij in 1926 was gepubliceerd, de loop van de moderne Duitse literatuur zou hebben veranderd. Onlangs verrijkte uitgeverij Kopernik ons taalgebied met de voortreffelijke vertaling van Machteld Bokhove.¹

De ik-verteller van *De rover* geeft toe dat hij graag zo maar een beetje uit zijn nek kletst, maar met die bekentenis verbergt hij voor zijn lezers dat hij vaak maar al te zeer meent wat hij zegt. In het onderstaand fragment attackeert hij één van de basisaxioma's van de moderne pedagogie, namelijk dat de school zich niet voor het 'echte leven' mag afsluiten, maar er zich juist moet door laten voeden. De leerstof dient qua vorm en inhoud aan te sluiten bij de 'leefwereld' van de student. De school moet dus zo weinig mogelijk school zijn. Deze goed bedoelde toenadering tot de student doet volgens de ik-verteller noch het leven noch het onderwijs goed. Het is overigens niet toevallig dat Walsers andere geniale roman, *Jakob von Gunten*, zich in een school afspeelt, een school die het zich louter tot taak stelt bij leerlingen de 'schoolgeest' bij te brengen...

Frank Vande Veire

---

¹ Een voortreffelijke bespreking van Eddy Bettens is te vinden op de recensiewebsite deReactor.

De school verschaft indrukken op 't geestesleven opdat die daarin levendig behouden blijven, maar in de meeste mensen doven die lichten, ook al is geprobeerd ze voor altijd in hen te laten schijnen. De invloed van scholing is eerder af- dan toegenomen, hoeveel er ook door staat en gemeenten juist voor scholen werd aangewend om ze heel rijkelijk van alles te voorzien. Wij denken dat het ongeveer zo zit: dat wat school genoemd wordt, heeft de geest van de school laten varen ten gunste van de geest van het leven. Deze schoolgeest durft haast niet meer zijn wat hij is. Leraren willen allemaal liever geen echte leraar meer zijn, maar aanprijzers van het leven. Ze schrikken ervoor terug het leven tegemoet te treden in de zin van scholing, maar het leven wint daar ogenschijnlijk niet erg veel mee, misschien verliest het er zelfs wat mee. De scholen zijn zozegzegd begonnen het leven het hof te maken. Maar wat als het leven in de grond van de zaak helemaal niet veel wil weten van deze hofmakerij door school? Vaak staan vertoelingen ons immers doodgewoon tegen. Het leven wil niet aan één stuk door horen hoe aardig, dierbaar, goed, verrukkelijk, grandioos, belangrijk het is. Zo dient de school dus het leven, komt zij het op bijna iedere wijze vreselijk vriendelijk tegemoet, en het zou kunnen dat het leven daarop louter weerbarstig, onwillig wordt, dat het die diensten afwijst vanwege het gevoel dat het door deze liefdesdiensten onteerd wordt. Het leven zegt: 'Ik heb jullie bevlogen hulp niet nodig, zorgen jullie maar voor jezelf', en ik denk dat het gelijk heeft: de school moet voor zichzelf zorgen, de school moeten zorgen dat ze in ieder opzicht, dus enkel en alleen school is. Het leven heeft immers eeuwig iets oereigens van zichzelf, zijn oereeuwige, totaal niet makkelijk te verklaren, eigen bestemming. De school heeft niet tot taak het leven te begrijpen en het in de opleiding te betrekken. Voor een opleiding tot leven zorgt het leven daarna immers zelf al en telkens vroeg genoeg. Wanneer de school zichzelf dient, de kinderen uitsluitend in haar eigen geest onderricht, zal het leven zulke kinderen veel interessanter vinden en hen misschien in zijn armen nemen, hen met meer levensrijkdommen kennis laten maken. Het leven wil immers op zijn beurt de schoolverlaters in zijn eigen geest onderrichten. Worden de kinderen op school nu al opgevoed in de geest van het leven, dan zal het leven dat later heel saai vinden. Het geeuwt dan en zegt: 'Laat mij slapen. Jullie hebben mij immers mijn taak afgepakt. De kinderen weten alles al. Wat moet ik met hen beginnen? Ze weten immers al meer over 't leven dan ikzelf.' Dan beweegt alles en staat toch alles stil, en het is als in een droom. Het leven opent zich alleen voor wie er vertrouwen in heeft. Kinderen door school laten voorzien van kennis over 't leven duidt op angstigheid, en met zoveel voorzorg kom je niet erg ver. Zouden we niet weer tot zorgeloosheid moeten overgaan nu we al te bezorgd zijn? 'Wanneer ik jullie zo boosaardig voorkom,' zegt het leven, 'waarom betreden jullie mij dan? Zie

er dan liever helemaal vanaf. Wanneer mij geen gelach meer wordt gegund over onervaren nieuwkomers, ben ik juist onverschillig. Wanneer jullie de smarten niet willen, zullen jullie ook het plezier niet hebben. Richten jullie je op mij, dan zijn jullie van meet af aan richtingloos. Ik kom te veel recht-schapenen tegen, ze willen me allemaal de baas worden. Maar wat als ik gewoon geen aandacht aan hen schenk? Wat als ik hun uit mijn bronnen te drinken geef, als ik al mijn schatten afsluit? Wanneer ik geen vreugd aan mensen beleef, hoe willen zij dan vreugde vinden? Daar komen ze me nu allemaal met hun levenskunst aanzetten en ze hebben alleen de kunst, maar niet mij. Alleen in mij zouden ze die kunst kunnen vinden, maar als ze die zouden vinden, zouden ze die helemaal niet meer zo noemen. Ik zou ze niet meer ongelukkig mogen maken, maar hoe kunnen zij ooit gelukkig worden, hoe kunnen ze dan ooit voelen wat geluk is, aangezien geluk toch net zo moeilijk van ongeluk te onderscheiden is als licht van schaduw die elkaar veroorzaken? Ze willen niks slechts en goeds meer, louter nog het goede, maar deze eigenzinnigheid is onervulbaar. En dat ze me nu zo fabelachtig goed begrijpen – wat hebben ze daaraan? Louter verwaandheid. En ze begrijpen mij immers toch nooit. Hun begrip zal nooit toereikend zijn. En wat hebben ze me lief. Al die liefde voor mij. Wat smakeloos. En van alles genieten tot aan het uiterste wat er aan mij te beleven valt. Daarbij komt iedereen tekort. Hoe kunnen jullie dan allemaal aan je trekken komen? Mij zijn degenen dierbaar die helemaal niet van mij willen genieten, die ik werkzaam zie zijn. Degenen die mij zozeer waarderen, wat beschouw ik die al onbruikbaar. Wat worden die opdringerigen toch meteen onbeduidend. Zoveel begeerlijks begeer ik niet. Maar zij die lust zoeken, gaan meestal voorbij aan de levenslust. Ze zijn niet ernstig en daarom vervelend, en ze moeten zich met mij vervelen omdat ik verveeld ben, en omdat ze niet ernstig willen zijn, ziet het er ernstig voor hen uit, en voor mij ook, nee, niet voor mij, en niemand doorziet mij en toch hebben ze mij allemaal allang doorzien, maar ze vergeten dat altijd en beginnen opnieuw te raden en ze raden het en vergeten het weer en ze raden het nooit omdat ze het er zo druk mee hebben zich meester te maken van mij, zij die toch van mij zijn, zoals er van alles van mij is waar zij niets van weten. Hun wijsheid leidt louter tot zorgen, en ze spannen zich blind in om te behagen, maar intussen zijn er weer nieuwe kinderen opgegroeid, en het kind-zijn, en dat er twee samenkomen om kinderen te krijgen, en het welslagen van hun opvoeding, en de kennis en de bekommernis alsof het om een eeuwig terugkerend, uit talloze vormen samengesteld monument gaat, en het leven is wetend en onwetend, hulpeloos en despotisch als een kind, oneindig groot en een puntje’.